

Nr 264.

Av herr **Bergman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 211 uttalas bland annat att den sedan länge aktuella frågan om ändrad organisation av de statliga flickläroverken nu bör, i den utsträckning så lämpligen kan ske, bringas till en lösning.

De krav på ändringar, som allt sedan dessa läroverks tillkomst varit särskilt aktuella för dem som på detta område haft sakkunskap och erfarenhet, ha framför allt gällt dels behovet av femårig realskollinje, dels vissa förbättringar i avseende på gymnasiets organisation.

Allra mest påklagad är den obilligheten mot flickorna att de i dessa för dem avsedda läroverk uteslutits från den förmån som gossarna i så stor utsträckning äga genom den på samma gång tidsbesparande och dock mindre jäktande studiegång som den femåriga realskolelinjen, byggd på fjärde folkskoleklassen, erbjuder. I flickläroverken finnes nämligen för närvarande endast fyraårig realskola byggd på sjätte folkskoleklassen, vilket med nödvändighet medfört pedagogiskt olämplig språkträngsel och pressande arbetsjäkt, då ju den kurs som skall inhämtas är lika omfattande som den femåriga realskolans: bägges slutmål är den likformiga realexamen och till sist, för dem som genomgå läroverket i dess helhet, studentexamen. Obilligheten är så mycket mer att beklaga som flickorna särskilt under de sista och mest ansträngande realskoleåren befinna sig i den ömtåliga uppväxttid, då enligt samstämmig läkaropinion stark teoretisk ansträngning är skadligare än på samma åldersstadium för gossar, med hänsyn till den olika periodiciteten i deras resp. utveckling. Ur denna synpunkt ter sig den just för flickläroverken obligatoriska fyraåriga realskolan ännu olämpligare än om den i stället vore föreskriven endast i gossläroverken. Men alldeles oavsett detta är sammanträngandet av realskolekursen på fyra år både för gossar och flickor pedagogiskt olämpligt.

Att vid de statliga flickläroverkens första inrättande denna pedagogiskt otillfredsställande anordning bestämdes berodde på en då för tiden på tongivande håll dogmatisk urgerad tolkning av det i och för sig riktiga kravet att folkskolan bör vara bottenskola. Man gjorde gällande att detta krav skulle med nödvändighet innebära att läroverket ovillkorligen anknötes till fullt avslutad folkskolekurs. Ingen parallellskoleanordning borde tolereras — åtminstone icke på det allmännas bekostnad — vid sidan av ens någon del av folkskolan. Man var så bunden vid denna dogm att man bortsåg

både från de pedagogiska olägenheter som nyss antyddes och likaledes från den förlängning av studietiden som de sex obligatoriska folkskoleåren med därpå följande fyra realskoleår nödvändigt måste medföra jämförd med den studiegång som en femårig realskola byggd på de fyra första folkskoleåren erbjöd. Skillnaden blir ett år: i ena fallet $6+4=10$ år, i andra fallet $4+5=9$ år.

Innebar det förstnämnda systemet redan då en allt annat än rationell lösning, så är det i den dag som är ännu mer berövat rationell förutsättning, sedan folkskolan nu förlängts från sexårig till sjuårig. Skall den dogmatiska konsekvensen fasthållas, borde resultatet alltså nu bli en realskola byggd på sju folkskoleår i stället för sex, men orimligheten härav med därav följande förlängning av studietiden till realexamen till hela elva år har givetvis hindrat dragandet av denna konsekvens och man fasthåller alltså vid systemet att inträdet i realskolan bör anknytas till genomgångna sex folkskoleår. Men därmed har man alltså frångått kravet på att ej tillåta något som helst parallellskolesystem.

Det finns emellertid omständigheter, som kunna göra den fyraåriga realskolan, byggd på sexårig folkskola, i vissa fall behöflig. För en mindre bemedlad familj bosatt långt borta från en läroverksstad ter sig möjligheten att få inskränka inackorderingskostnaden i en läroverksstad till fyra år i stället för fem givetvis glädjande, trots den i det hela förlängda studietiden till realexamen och trots det mer ansträngande arbete som den fyraåriga realskolan kräver. Det är därför önskvärt att möjlighet till sådan studiegång finnes, men fördenskull böra ej alla påtvingas ett i och för sig opraktiskt och opedagogiskt system. Erfarenheten har visat att de allra flesta föräldrar föredraga den femåriga linjen, byggd på fjärde folkskoleklassen, överallt där ett sådant val är möjligt. Men just vid flickläroverken, där det framför allt borde vara indicerat, har det hittills varit omöjligt.

Kravet på ändring i detta avseende har emellertid varit synnerligen starkt och ofta upprepat. Som i propositionen erinras, föreslogo 1927 års skolsakkunniga i sitt 1929 avgivna betänkande i ämnet (statens off. utredn. 1929: 33) att realskolan vid flickläroverken skulle få dubbel anknytning. Kungl. Maj:t föreslog också år 1930 en sådan anordning. Riksdagsmajoriteten vidhöll emellertid den ensidiga anknytningen med fyraårig linje byggd på sjätte folkskoleklassen och avvisade även Örebro stads önskan att för det nya flickläroverk, som skulle upprättas i denna stad, få dubbel anknytning. Frågans fortsatta aktualitet underströks med största tydlighet då ett tjugotal kvinnosammanslutningar år 1931 hos Kungl. Maj:t anhöllo att flickläroverken måtte få även femårig linje. Petitionärerna åberopade den av riksdagen uttalade principen om full likställighet mellan gossar och flickor i fråga om tillträde till statsläroverk, och de erinrade vidare om obilligheten att påtvinga just flickorna ett års förlängd studietid till real- och studentexamen och samtidigt det oaktat en mera jäktande arbetstakt.

Skolöverstyrelsen tillstyrkte petitionärernas hemställan, men Kungl. Maj:t vidtog ingen positiv åtgärd i saken förrän 1937, då särskilda sakkunniga tillkallades för frågans ytterligare utredning. I sitt år 1938 avgivna betänkande föreslog dessa sakkunniga upprättande vid vart och ett av statens högre allmänna läroverk för flickor av även femårig realskolelinje. Härom voro de båda speciellt sakkunniga representanterna för flickläroverken, rektorerna för läroverken i Stockholm och Malmö Justus Lundberg och Marianne Mörner, eniga, medan utredningskommitténs tredje ledamot, bankofullmäktigen C. Jonsson, som utsetts till kommitténs ordförande, yttrade avvikande mening och avstyrkte medgivandet av femårig linje (utom för provårsläroverket). Han gjorde gällande, att i de städer, som fått högre allmänna läroverk för flickor, även funnes sjuårig flickskola med anknnytning till fjärde folkskoleklassen och att från sådan flickskola övergång till gymnasiet vid det allmänna läroverket vore möjlig. En sådan omväg medför dock, oavsett andra olägenheter, minst samma förlängning av studietiden som den fyraåriga realskolelinjen vid flickläroverken.

Skolöverstyrelsen tillstyrkte sakkunnigmajoritetens förslag och anförde bland annat till belysning av den dragningskraft som den femåriga realskolelinjen, jämförd med den fyraåriga, utövar, då båda vid samma läroverk stå lärjungarna till buds, att vid högre allmänna läroverket i Bromma läsåret 1937—38 funnits på den femåriga linjen fem parallellavdelningar av första klassen med sammanlagt 175 lärjungar men på den fyraåriga linjen endast en avdelning med 35 lärjungar samt att till följande läsårs första klass anmälts 280 lärjungar för den femåriga linjen men endast 25 för den fyraåriga.

Det vore lätt att påvisa analog situation från andra håll. Det kan ej finnas skymten av tvivel att föräldrar och målsmän i största utsträckning föredraga den femåriga linjen med dess anknnytning till fjärde folkskoleklassen framför den fyraåriga med anknnytning till sexårig folkskola.

Statsrådet gav vid tillsättningen av de senaste flickläroverkssakkunniga det direktivet att »till övervägande borde upptagas frågan om anordnande av femårig realskolelinje utan samtidig försämring av möjligheterna för dem som så önskade att genomgå fyraårig realskola». Detta direktiv har sakkunnigmajoriteten ställt sig till efterrättelse genom att föreslå dubbel anknnytning vid samtliga flickläroverken. Det oaktat avböjer statsrådet i propositionen en sådan anordning utom vid ett enda av läroverken och då utslutande av den anledningen att detta såsom provårsläroverk bör vara försett med bägge linjerna.

I propositionen föreslås alltså att det nuvarande mot flickorna obilliga systemet i samtliga hittillsvarande högre allmänna läroverk för flickor skall fortfaara med det enda nyss nämnda undantaget. Det föreslås därjämte upprättande av ytterligare ett nytt flickläroverk förlagt å Södermalm, vilket likaledes — i strid mot Stockholms stadsfullmäktiges och skolöverstyrelsens

välmotiverade förslag — skall få samma ensidiga och opraktiska anknnytning.

Man måste reagera mot denna envist fasthållna och nu än mer än förr omotiverade hårdhet mot den bildningssökande kvinnliga ungdomen. Med större tillfredsställelse hälsas däremot propositionens erkännansvärda strävan att avhjälpa en annan av de nuvarande flickläroverkens organisatoriska brister, nämligen i avseende på behovet av fyraåriga linjer på gymnasiet.

Med återopande av här ovan anförda skäl hemställs,

att riksdagen, vid huvudsakligt bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 211 i övrigt, måtte besluta sådan ändring i organisationen av de högre allmänna läroverken för flickor att senast från och med höstterminen 1941 vid vart och ett av dem öppnas möjlighet att få välja femårig realskollinje.

Stockholm den 22 mars 1939.

J. Bergman.